

Beyazperdede Radyolu Filmler

KURTULUŞ ÖZYAZICI

Prodüktör

Sinemanın radyoyla kadim bir ilişkisi vardır. İkisi de 20. yüzyılın başlarında gelişmiş ve birbirinden beslenmiştir. “Radyonun resimlisi” olan televizyon icat edilmeden çok daha önce başlayan bu ilişki, biri görsel diğeri işitsel iki ortamın çoğu zaman ortak çıkarlara hizmet etmesiyle zaman içinde daha da güçlenmiştir. Martha Perrotta, RKO ve Paramount gibi film şirketlerinin 1929’dan itibaren bir süre radyolara program hazırladığını söyler (Perrotta: 2008). Bunun en büyük nedeni radyonun popüleritesinden yararlanmaktır. Hatta RKO Pictures yapım şirketinin, kurulduğu dönemdeki adı RKO Radio Pictures idi. Adında radyo olan bu film şirketi uzun süre bu adı kullandı, Orson Welles gibi bir ismi sinema dünyasına kazandırdı.¹

Sinema, kamera hareketleri, montajın keşfedilmesi ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte “fotoğrafın hareket edeni” olmaktan çıkıp yedinci sanat haline geldi. Onun artık iyi hikâye anlatıcılarına ihtiyacı vardı. Bu hikâye anlatıcılarına radyolarda bolca rastlanmaktaydı çünkü radyolar iyi metin yazarlarıyla çalışıyordu. Başarılı şov programlarının arkasında metin yazarları vardı. Sinema, filmin öyküsünü oluşturmada bu metin yazarlarına ihtiyaç duyacaktı. Örneğin, Orson Welles, “Dünyalar Savaşı”² adlı eseri uyarladığı radyo oyunuyla büyük ses getirince RKO, ona üç filmlik sözleşme önermişti. Radyoda başarılı işler çıkaranlar bir süre sonra sinemaya yöneliyordu. Orson Welles, Woody Allen gibi isimler radyodan çok sinemacı kimlikleriyle tanınır oldular.

Sinemanın yalnızca kişileri değil zaman zaman anlatsını da radyodan aldığı söylenebilir. 1940 ve 1950’lerdeki kara filmlerde genelde olayları bize bir anlatıcı ak-

¹ Bkz. RKO Pictures.

²Bkz. Mercury Theatre.

tarır. Bu tarz anlatım, sinemanın radyo oyunlarından ödünç aldığı bir yöntemdi. Radyo oyunlarında da, oyun başlamadan önce dinleyiciye oyuna ilgili bilgi verilir, karakterler konuşurken anlatıcı zaman zaman araya girerek anlatının ilerlemesini sağlar. Sinema bu yöntemi sıkça kullanmıştır.

2. Dünya Savaşı bitene kadar sinemalarda yalnızca filmlerin değil aynı zamanda haber görüntülerinin de yer aldığını düşündüğümüzde radyo ile sinemanın aslında pek çok ortak yanının olduğunu daha iyi anlayabiliriz. Televizyon bu ikiliye sonradan katılmış ve hem radyodan hem de sinemadan fazlasıyla yararlanmış, bir nevi hazır konmuştur. Bu nedenle insanları hem eğlendirmek hem de bilgilendirmek işlevini yerine getirmede cefayı sinema ve radyo çekmiş, sefayı televizyon sürmüş denebilir.

Pek çok filmde radyo, duyduğumuz müziğin ya da haberin kaynağı olarak karşımıza çıkar. Hatta zaman zaman spor karşılaşmalarının ya da herhangi bir olayın/haberin radyodan aktarıldığını görürüz. Sinema, sesli olmaya başladığından itibaren radyoyu filmlerde kullanmıştır. Bu yüzden binlerce, hatta milyonlarca filmde radyonun yer aldığı söylenebilir. Ancak 'radyolu' filmleri, içinde radyonun yer aldığı değil radyonun ön planda olduğu filmler olarak düşündüğümüzde bu sayıyı yüzlerle indirebiliyoruz. Bu yazıda o 'radyolu' filmlerde radyonun nasıl temsil edildiğini kısaca aktarmak istiyorum.

'Radyolu' filmleri dört kategoriye ayırabiliriz. Bunlardan ilki filmin ana konusunun radyonun kendisi, yani dili, yapısı, işlevi vs. olan filmlerdir. Bu filmlerin öyküsü bir radyo kanalını ya da radyodaki programları içerdiği gibi genel olarak radyoculuk üstüne de kurulu olabilir. İkinci kategori, radyoculara odaklanan filmlerdir. Burada radyodan çok karakter ön plandadır ve mesleği yani radyocu kimliği filmin anlatısında birincil role sahiptir. Bu filmlerin bazılarında gerçek radyocuların yaşamlarının anlatıldığına, ya da yaşanmış olaylardan esinlenerek oluşturulan öykülere tanık olduğumuz gibi, bazıları bütünüyle kurmacadır. Üçüncü kategorideki filmler radyo ya da radyocuların doğrudan ana konuyu oluşturmadığı ama radyonun ya da radyocunun filmde önemli bir yere sahip olduğu filmlerdir. Biraz sonra da inceleyeceğim gibi radyo bu filmlerde filmin dönüm noktası ya da önemli bir ayrıntıdır. Dördüncü kategorideki filmlerde ise başrolde olan karakterin radyocu olduğunu görürüz. Bu filmlerde ana karakterin radyocu olması filmin anlatısında birincil bir rol içermez, yalnızca anlatıyı destekler. Bu yüzden radyo/radyocu vurgusunun en az olduğu filmlerdir. Bütün bunların dışında tabii ki bir de belgesel filmler vardır ki onlar bu yazının kapsamı dışındadır.

Filmleri incelemeye geçmeden önce bu filmlerdeki karakterler için ‘radyocu’ tabirini kullanma nedenimi de açıklamak istiyorum. Daha sonra da göreceğimiz gibi, her ne kadar bu karakterler genelde mikrofon başında olsa da zaman zaman dj, zaman zaman yapımcı, zaman zaman spiker, hatta muhabir olarak adlandırılmışlardır. Bu yüzden bir genelleme yapmak adına ‘radyocu’ tabiri çok daha doğru gibi görünüyor. Filme göre karakteri spiker, yapımcı, dj ya da muhabir olarak adlandıracağım.

1. Radyo Başrolde: Kutudaki Küçük Adamlar

Radyonun ana öyküyü oluşturduğu filmler içinde akla ilk gelen filmlerden biri Woody Allen’ın yönettiği Radyo Günleri (Radio Days, 1987). Allen’ın çocukluk anılarına kurmaca öyküler ekleyerek oluşturduğu filmde bir çocuğun gözünden radyonun parıltılı yılları anlatılır. Woody Allen’ın anlatıcı olarak sesiyle yer aldığı filmde küçük Joe’nun dünyasında radyonun nasıl bir yere sahip olduğuna tanık oluruz. Film iki hırsızın bir evi soymasıyla başlar. Akşam gezmesine çıkmış yaşlı bir çiftin evine giren hırsızlar bir anda telefonun çalmasıyla ne yapacaklarını bilemezler. Sürekli çalan telefonun komşuları uyandıracağını düşünerek telefona yanıt verirler. Evin sahibi radyodaki bir yarışmada kurada çıkmıştır ve sorulacak üç eseri doğru tahmin etmesi durumunda ödül kazanacaktır. Radyo stüdyosunda bulunan orkestra, eserleri seslendirir ve hırsızlar üç eseri de bilir. Ev sahibi böylece yarışmayı kazanır. Akşam eve dönen yaşlı çift evlerine hırsız girdiğini ve 50 dolarlarının çalındığını görünce üzülür ancak ertesi gün bir kamyon dolusu yeni eşya ile evleri baştan aşağı yenilenecektir.

Film boyunca Joe’nun gözünden radyonun kendi ve ailesinin yaşamında nasıl bir hayal dünyası oluşturduğunu görürüz. Joe’nun radyodaki kahramanı Maskeli Adam’dır. O kötülerle savaşır, iyilere yardım eder. Her seferinde Maskeli Adam kötüleri alt etmeyi başarır. Çocukların gözündeki bu güçlü adamı seslendiren ise ufak tefek biridir. Radyoyu dinleyenler onu görmez, karakteri sesiyle tanır. Bu yüzden radyo dinleyicinin gözünde büyülü bir dünya oluşturur. Bu durum zaman zaman komik tartışmalara da neden olur. Radyoda vantrologluk yapan adamı hayranlıkla dinleyen kadına kocası çıkarır: “Nereden biliyorsun dudaklarını oynatmadığını?” Kadın yanıt verir: “Bu kimin umurunda ki!” Radyo bambaşka bir dünya yaratır ve radyonun içindeki o küçük adamlar fazlasıyla inandırıcıdır.

Woody Allen gerçekte yaşanmış bazı olayları da filmde kullanır. Bir türlü evlenecek koca bulamayan Bea teyze sonunda doğru insanla karşılaştığını düşünür ve onunla yemeğe çıkar. Akşam arabayla eve dönerken benzinleri biter. Genç çift arabada yalnızdır. Daha romantik bir ortam olması için radyo açılır. Gecenin içinde süzülen duygulu müzik birden kesilir ve bir ses duyulur: “Dikkat dikkat, acil bir

haber için yayınımızı kesiyoruz. Marslılar dünyaya saldırdı!” Dünyanın Marslılar tarafından işgal edildiğine hemen inanan genç adam kadını arabada bırakıp kaçar. Oysa duydukları bir radyo oyunudur. Aradan günler geçer. Adam barışmak için kadına çiçekler gönderir, peşinden çok koşar. Kadının yanıtı kesindir: “Artık aramasın beni, bir Marslıyla kaçtığımı söyleyin ona!” Filmin bir başka sahnesinde Joe yaramazlık yapıp babasından dayak yemeğe başladığında radyoda küçük bir kızın kuyuya düştüğü haberiyle ev birden sessizliğe gömülür. Baba oğlunu pataklamayı bırakır, ona sarılır. Kıza ulaşma çabaları dakika dakika aktarılır radyodan. Tüm Amerika’yı derinden etkileyen bu olay gerçekten yaşanmıştır. Tıpkı Orson Welles’in yıllar önce radyoya uyarladığı “Dünyalar Savaşı” oyununda Marslıların dünyaya saldırdıklarının gerçek sanılması gibi.

Filmde radyo salonda durur ve gün boyunca açıktır. Ailenin her bir bireyi sevdiği program başladığında dikkat kesilerek radyoyu dinler. Ders çalışmayan, arkadaşlarını kandıran küçük Joe’ya fazla radyo dinlememesi gerektiği, radyonun ona kötü örnek olabileceği sıkça söylenir. Hatta filmin bir sahnesinde “Bu çocuk niye böyle oldu, çok fazla radyo dinlediği için” diye azarlanır.

Filmin diğer ana karakteri Sally ise ünlü olmak için radyoda iş arayan genç bir kadındır. Mia Farrow’un canlandığı Sally güzel fiziğine rağmen, çirkin sesi nedeniyle radyocuların ilgisini çekmez. Bir şekilde bulduğu torpil sayesinde bir radyo oyununda rol alma şansına kavuşur. O sırada radyo oyunları canlı seslendirilmektedir. Tam Sally’nin repliğine sıra geldiğinde ABD askerleri Pearl Harbor’a çıkartma yaptığı için ABD Başkanı’nın konuşmasına bağlanılır, böylece oyun yarıda kalır. Sally ümitsizce sorar: “Pearl Harbor kim?”

Woody Allen’in filmi, radyonun büyülü dünyasını anlamak için idealdir. Radyonun altın yılları olan 1920’lerden 1950’lere kadarki dönemi anlatan film, televizyonun olmadığı bir dünyanın, hayallere izin verdiği için çok daha güzel olduğunu vurgular, kutunun içindeki küçük adamların Joe’nun ve Sally’nin gözünde ne kadar büyük olduklarını gösterir.

Radyonun öykünün merkezinde olduğu filmlerden biri de Rock’n Roll Teknesi (The Boat That Rocked, 2009) filmidir. Richard Curtis’in yönettiği film gerçek olaylardan esinlenerek çekilir. 1960’larda tüm dünya rock’n roll ile sallanırken İngiltere’de yayın tekelini elinde bulunduran BBC radyoda popüler müziğe çok az yer veriyordu. Beatles’in, Rolling Stones’un dünyayı kasıp kavurduğu yıllardı ve İngiliz gençler kendi içlerinden çıkan bu müzik gruplarını radyoda dinleme şansına sahip değillerdi. Böyle bir ortamda çözüm korsan radyoydu. Karada yayın yapılması BBC’nin tekelindeydi ancak Britanya açıkları uluslararası sulardı ve kimse ona karışamazdı. Böy-

lece İngiliz (ve dünya) radyoculuk tarihinde görülmemiş bir şey oldu ve gemilerden radyo yayını yapılmaya başlandı. Rock'n Roll Teknesi filminde o korsan radyolardan biri Radio Rock anlatılır. 24 saat rock müzik yayını yapan radyo kısa sürede o kadar büyük bir hayran kitlesine ulaşır ki programcılar karaya hiç çıkmadan, dinleyicilerin gemiye getirdikleri yiyeceklerle hayatlarını sürdürürler. Birleşik Krallık hükümeti denizden yayın yapan korsan radyoları önlemeye çalışsa da bir süre sonra geri adım atılır ve önce BBC sınırlı da olsa rock müzik çalmaya başlar, ardından özel radyoların açılmasına izin verilir. Dinleyici ve radyo galip gelmiştir.

Bir başka korsan radyo öyküsüne 2004'te çekilen bir İtalyan filmde rastlıyoruz. Radio Alice (Lavorare con lentezza) adındaki bu filmde bir grup İtalyan muhalifin, sevgilileri tarafından terk edildiklerinde bu durumu unutmak için korsan bir radyo kanalı kurmaya karar vermeleri anlatılır. Working Slowly adıyla da bilinen bu film, adından da anlaşılacağı gibi yavaş çalışmanın erdemini öven, hızlanmanın insan yaşamını tükettiğine vurgu yapan aynı adlı şarkıda söylenenleri kendilerine rehber edinen gençleri anlatır. İsteyen herkes bu radyoda yayın yapma, istediğini söyleme özgürlüğüne sahiptir. Bu 'aşırı özgür' yayıncılık bir süre sonra yetkilileri rahatsız etmeye başlar. Bir polis memuru günün belirli saatlerinde radyoyu dinlemekle görevlendirilir. Başta radyoda söylenen her muhalif sözü not alan memur bir süre sonra, yayıncıların ucuz pazar yerlerini söylemeleri, polisin hoşuna giden müzikleri çalmalarıyla radyonun bağımlısı olur. Hatta zaman zaman yayıncıların önerilerini dikkate alarak doğru yerlerden alışveriş yapmaya çalışır, kendini çalan müziğe kapılır. Guido Chiesa'nın yönettiği Radyo Alice, radyonun özgürlükçü yayını vurgulayan en önemli filmlerden biridir.

Benzer bir radyo öyküsüne bir Güney Kore filminde rastlarız. 1930'ların başında Japon imparatorluğunun bir parçası olan Kore'nin ilk radyosu JODK, imparatorun propagandasını yapmaktadır. Bu yüzden radyoya kimse ilgi göstermez. Radyonun program yönetmeni bir radyo oyunu ile bunu değiştirebileceğini düşünür ve gerçekten de oyun çok ilgi görür. Herkes radyo dinlemeye başlar. Bu durumu fırsat bilen muhalif Koreliler, bağımsızlık hareketlerini başlatmak için radyoyu kullanmaya karar verir. Gi-ho Ha'nın yönettiği Radio Dayz (Ra-deui-o De-i-jeu, 2008) Woody Allen'ın filmine gönderme yaparak radyoculuğu ve radyo oyunu sürecini mizahi bir dille izleyiciye aktarır. Filmde anlatılanlar tamamen kurmaca da olsa radyonun gücünü göstermesi açısından dikkate değerdir. Örneğin, Seul'deki radyonun ABD'den dinlenebildiğini öğrenince herkesin radyoya saygısı artar. Program yönetmeni "Radyoya hâlâ şeytan icadı diyen var, radyo insana zamanı unutturmalı, onları eğlendirmeli" diyerek radyonun önemini vurgular.

Uzun Dalga (Les grandes ondes, 2013) 1974'te Portekiz'deki karanfil devrimine tanıklık eden İsviçreli radyocuları anlatır. Lionel Baier'in yönettiği filmde, yöneticileri tarafından 'İsviçre'nin yaptığı yardımları anlatan programlar yapmak üzere' Portekiz'e gönderilen radyocular gezdikleri yerlerde yardım olarak bir okula bağışlanan saat dışında bir şey göremezler. Üstelik kendilerini bir anda Portekiz'de gerçekleşen devrimin ortasında bulurlar. Ekipte yer alan deneyimli yapımcı hafıza kaybı yaşamaktadır ama bunu herkesten gizler. Yanında getirdiği ses kayıt cihazına insanların isimlerini ya da o gün yaşadıklarını kaydederek hayata tutunmaya çalışır. Yanındaki genç kadın ise mesleğinin henüz başındadır, idealisttir. Onun heyecanı çoğu zaman yapımcı tarafından alay konusu edilir. Yapımcı, kadına "sende tam radyocu fiziği var" der. Kadın bunu güzel bir söz olarak algılayıp mutlu olur. Oysa 'radyocu fiziği', radyo dünyasında 'fiziksel görünümü çok da iyi olmayanlar' için kullanılır. Film, radyo stüdyosunda geçmez, radyo ekibi ses kaydetmek için hep dışarıdadır ve radyo dünyasına dair pek çok sohbete tanık oluruz. Portekiz sokaklarında ne yapacaklarını bilmeden dolaştıklarında, bir anda sokağın birinde bir koşturmaca olur. Sebebini sorarlar. Aldıkları yanıt ironiktir: "Devrim oluyor, hiç radyo dinlemiyor musunuz siz?"

Gezgin radyoculara Romain Lévy'nin Radyonun Yıldızları (Radiostars, 2012) filminde de rastlarız. Ülkenin en çok dinlenen radyosuyken, sorumsuzluklarından dolayı dinleyici kaybeden yayıncılar, yöneticileri tarafından Fransa içinde dolaşarak halkla röportaj yapmak üzere görevlendirilir. Aralarına yeni katılan genç metin yazarı, yazdıklarıyla ekibe büyük katkı sağlar ama ekipten birinin kardeşine âşık olur. Romantik-komedi tarzında ilerleyen film, daha çok radyocuların yaşadığı sıkıntıları ama aynı zamanda hayata eğlenceli bakabilmeyi anlatır.

1978 yapımı FM filminde gençlerin ilgi gösterdiği radyo kanalına ordunun reklam vermek istemesiyle yaşanan olayları izleriz. Q-SKY Los Angeles'ın en çok dinlenen radyosudur. Radyonun tüm çalışanlarının özel bir hayran kitlesi vardır. Bu kadar ilgi gören bir radyoya ordunun reklam vermek istemesi yöneticilerin çok hoşuna gider çünkü radyoya ciddi bir para gelecektir. Ancak yayıncılar, radyonun bu yüzden dinlenmeyeceğini düşünerek isyan başlatırlar.

Radyonun yalnız kalınan bir ülkede hayata tutunmayı nasıl sağladığını anlatan Metallica'yı Beklerken (Radio Dreams, 2016) filminde İran'dan ayrılmak zorunda kalıp ABD'de yaşayan bir yazarın çabasına tanık oluruz. San Fransisco'da İranlılara yönelik yayın yapan bir radyonun başında olan Bay Hamid'in en büyük projesi Afganistan'ın ilk rock grubu Kabil Düşleri ile ünlü rock grubu Metallica'yı radyoda bir araya getirmektir. Bunun için tüm girişimleri yapar ama bir yandan da radyosunu kaliteli programlarla süslemek istemektedir. Buna rağmen en duygusal program-

larda bile, 'restoran ya da tüy dökücü krem' reklamı yayınlamak zorunda kalan Bay Hamid'in işi pek de kolay değildir.

Beyazperdedeki radyolu filmler arasında radyo programlarına odaklanan iki film gözümüze çarpıyor. 1974 yılında ABD'de, Minnesota'daki bir radyo istasyonu "A Prairie Home Companion" adıyla bir sabah programı yapmaya başlar. Program ilgi toplayınca akşam saatine kaydırılır. Kırk yılı aŐkın bir süredir gerçekleŐtirilen bu programdan esinlenen ünlü yönetmen Robert Altman 2006'da programla aynı isimdeki filmi  eker. A Prairie Home Companion Türkiye'de Kır Evi Arkadaşı adıyla biliniyor. Program ismini hem ağırlıklı olarak country müzik  almasına hem de radyonun dinleyicilerle kurduğu arkadaŐlıęa borçlu. Programın son yayını anlatan film, aynı zamanda anne, baba ya da eŐ olan radyocuların her türlü zorlukta bile yayını sürdürme azimlerini gözler önüne serer. Filmde bir yandan bir radyo programı dinler gibi  alınan eserler, söylenen Şarkılar ve yapılan anonsların tamamını izler, diğer yandan müzisyenlerin ve Őovmenlerin sahne arkasında (ya da daha doğru bir deyimle mikrofon arkasında) neler yaşadıklarına tanıklık ederiz.

Benzer Şekilde Radioland Murders (1994) da bir radyo programı sırasında yaŐananlara odaklanır. 1939 yılında WBN adlı bir radyo kanalı, izleyici karŐısında radyo oyunu sergilemektedir. Sponsorlar da orada bulunduğu için her Şey dört dörtlük olmak zorundadır ama program başlar baŐlamaz, radyocular teker teker öldürülmeye başlar. Bir yandan 'gösteri devam etmeli', diğer yandan katilin yakalanması gerekmektedir. Filmin konusu bir gerilim filmi andırırsa da aslında komedir. Filmin sonlarına doğru "Radyo öldü, artk televizyon var" diyen katil aslında sadece radyocuları değil radyoyu da öldürmek istemektedir. Oysa bütün olayı  ozen radyocunun verdiği yanıt güzeldir: "Radyo  lmez,  nk  hayal gücü  lmez".

Radyonun önemini anlatan bir diğer film ise Airheads (1994). Őarkılarını radyoda çaldırarak ünlü olmaya çalışan amatör bir müzik grubunun, rock müzik yayını yapan radyoyu ele geçirmesini anlatan bu komedi filmi radyoda sesini duyurmanın ne kadar önemli olduğunu vurgular. Müzik grubu üyelerinin tek derdi Őarkılarının bir kez radyoda  alınmasıdır. Bu yüzden yayın stüdyosuna girmelerine rağmen yayını sabote etmezler, yayının devam etmesi için çaba harcarlar.

2017'de çekilen Anons filmi de bu listeye Türk filmi kontenjanından ekleyebiliriz. Mahmut Fazıl Coşkun'un yönettiği filmde, 1963 yılında darbe yapmaya hazırlanan askerlerin İstanbul Radyosu'nda, halkın desteğini almayı planladıkları anonsu bir türlü yapamamaları mizahi bir dille anlatılır. Darbeler tarihinde önemli bir yere sahip olan radyo bu filmde mek n olarak kullanılır. Askerler radyodan yayın yapacakları masayı bir türlü  alıŐtıramazlar, görevli yayıncılara da bir türlü ulaŐamazlar.

Radyonun öykünün merkezinde yer aldığı filmlerin genelde komedi filmleri olduğunu görüyoruz. Bu filmlerin pek çoğu radyoya 'nostaljik' bakar. Radyo daha çok 'eski güzel günlerin, daha temiz bir dünyanın' temsilcisidir. Zaman zaman radyonun ya da radyocuların karşılaştığı zorluklara değinirse de filmlerin genelde mizahi bir yapıda olduğu söylenebilir. Oysa radyocuların odakta yer aldığı filmler söz konusu olduğunda durum biraz değişir.

2. Radyocular Başrolde: Konuşkan, Sırdaş, Hastalıklı

İkinci kategorideki filmlerin yayıncıların merkezde olduğu, öykünün bu karakterler etrafında şekillendiği filmler olduğunu söylemiştik. Bu filmler, radyocuların yaptıkları iş filmin öyküsünde birincil role sahip olduğu için daha sonra bahsedeceğim dördüncü kategori filmlerden ayrılır. Örneğin Gizli Noktalar (Private Parts, 1997) bugün hâlâ yayın dünyasının içinde olan Howard Stern'in hayat hikâyesine odaklanır. Stern'in kendisinin rol aldığı film, aslında çok da göze batan bir figür olmamasına rağmen, önce daha küçük bir şehirde, sonra Washington'da dinleyicileri buluşan Stern'in bir radyo yıldızı haline gelme öyküsünü anlatır. NBC kanalına girmeyi başaran ancak, kimseden lafını sakınmadığı için yöneticilerin tepkisini çeken Stern kovulmaya çalışılır ama güçlü bir sözleşmesi olduğu için yönetim bunu başaramaz. Stern'in bu kadar ilgi görmesini filmdeki bir diyalog çok güzel açıklar: "Normal bir radyo dinleyicisi radyoyu kesintisiz 18 dakika dinliyor, Howard'ı 1 saat 20 dakika. Neden diye sorduk. Şu yanıtı aldık: Çünkü daha sonra ne diyeceğini duymak istiyorum". Howard Stern'in konuşma becerisi, onu ABD'nin bir numaralı radyocusu yapar, Stern daha sonra televizyon dünyasında da adından söz ettirir.

Gerçek bir radyocunun öyküsünden esinlenerek filme çekilen Konuş Benimle (Talk To Me, 2007) 1960'larda bir hapisane radyosunda dj'lik yaparken şans eseri keşfedilen siyahi Petey Greene'nin yaşamının bir dönemini anlatır. Petey hapisanenin sevilen tiplerinden biridir çünkü radyoda hem güzel müzikler çalmakta hem de 'bol argolu' üslubuyla mahkûmları neşelendirmektedir. Petey'nin ağzı iyi laf yapar. Mahkûmlardan biri duvara tırmanıp, hapisanenin müdürü hakkında bağırıp çağırmaya başladığında, müdür adamı susturması ve inmeye ikna etmesi için Petey'e başvurur. Petey'nin tek bir şartı vardır: İyi halden yararlanıp salıverilmesi. Müdür kabul eder. Petey yukarıdaki adama seslenir: "Poochie, hadi in aşağı, yoksa seni annene şikâyet edeceğim." Adam hemen iner. Arkadaşı, hapisten salıverilen Petey'e sorar: "Müdürü nasıl ikna ettin?" Petey yanıtlar: "Müdürü ikna etmem zor olmadı da Poochie'yi oraya çıkıp bağırması için ikna etmem birkaç ayımı aldı!"

Petey'nin radyoculukta ilerlemesi çok hızlı olur, şöhretin kapısı sonuna kadar açılır. Siyahi olması, onu siyahların gözünde neredeyse Martin Luther King kadar önemli bir yere yükseltir. Bir süre sonra televizyona geçer ama o dünya çok daha acımasızdır. Petey'nin düşüşü de hızlı olur. Yıllardır beraber olduğu sevgilisiyle ayrılma noktasına gelir. Bir arkadaşı Petey'deki bu değişimi anlamaya çalıştığında sevgilisi yanıt verir: "O bir lider ya da bir yıldız değil, yalnızca çenesi düşük biri. Sen bunu anlayamadın!"

Howard Stern ya da Petey Greene gibi gerçek bir radyocunun öyküsünden esinlenerek filme çekilen Sırdaş Radyo (Talk Radio, 1988) diğerlerinden farklı olarak hem çok sevilen hem de nefret edilen bir radyocuyu anlatır. Oliver Stone'un yönettiği filmde Barry Champlain Dallas'taki yerel bir radyoda sohbet programları yapan bir radyocudur. Programı gece yayınlanır ve Champlain, çoğu zaman sohbet ettiği dinleyiciyi aşağılar ama yine de dinlenirliğini sürdürür. Sivri dili, ondan nefret edenlerin sayısını gün geçtikçe artırır. O bu durumdan memnundur çünkü rating'i artmaktadır. Bu durum aklımıza Yeşilçam'ın kötü adamı Erol Taş'ı getirir. Pek çok filmde kötülük yapan karakter olarak karşımıza çıkan Erol Taş bir gün dışarıdayken halkın tepkisiyle karşılaşır, insanlar ona bir şeyler fırlatır. Erol Taş, yanındaki arkadaşına şöyle der: "Bana ekmeğimi atıyorlar". Erol Taş'ın sinema dünyasında vazgeçilmez olmasının sebebinin filmlerdeki kötü karakterleri başarıyla canlandırması gibi, Champlain de radyoda 'kötü çocuğu' oynar ve bu daima iş yapar. Buna rağmen Champlain'in öyküsü pek de mutlu bitmeyecektir. Sırdaş Radyo filminin ilk yarısı neredeyse bir radyo programı kadar sürer ve biz bu sürede Champlain'in dinleyicilerle yaptığı sohbeta tanık oluruz. Bu bölüm Champlain'in nefret edilen bir karaktere nasıl dönüşeceğinin de ipuçlarını verir bize. Filmde Champlain'i canlandıran Eric Bogosian, Alan Berg adlı gerçek bir radyo programcısının hayatından esinlenerek yazılan öyküyü önce tiyatroya, daha sonra da Oliver Stone ile birlikte filme uyarlamış.

Sohbet radyoları özellikle ABD'de bir dönem epeyce yaygındı. Yıldızların boy gösterdiği televizyon ekranlarının aksine, sıradan insanlarla sohbet eden radyocular, özellikle geceleri çok fazla dinleniyor, pek çok kişi, kimseye söyleyemediği sırlarını sohbet radyolarındaki programlarda açıklıyordu. Bu nedenle özellikle gece programcılarının yer aldığı filmler, gecenin tekinsizliğine vurgu yaparcasına gerilim öyküleri de içerir. 2006 yapımı Gecenin Sesi (The Night Listener) bir roman uyarlaması. Filmde Robin Williams'ın canlandırdığı Gabriel Noone, geceleri yayın yapan, kendinden bahsetmekten sakınmayan, bu yüzden çok dinleyicisi olan bir yayıncıdır. Artık öykü bulmakta zorlandığından programlarına ara vermeye karar verir. Bu sırada eline bir kitap geçer. 14 yaşındaki bir çocuğun karşılaştığı şiddeti

anlatan kitaba konu olan çocuğun programın dinleyicisi olduğunu öğrendiğinde yayına devam eder Noone. Çocuğun bakıcısı olan kadın da zaman zaman programa bağlanır ve çocukla ilgili bilgi verir. Programı dinleyen bir arkadaşı Noone'nun o ana kadar fark etmediği bir şeyi ortaya çıkarır: Çocukla kadının sesi aynıdır. Noone çocuğu bulmaya karar verir, ancak kimse çocuğun varlığından haberdar değildir. Bu gerilim dolu öyküde radyocu Noone'ü artık üretken olamadığını hissettiğinde yeniden yayına döndüren bir 'ses' olmuştur. Üstelik radyocu olmasına rağmen bir tür 'sağırılık' yaşayıp, birbirinin aynı olan sesi sanki iki farklı ses gibi algılamıştır.

Gecenin Sesi filminde olduğu gibi gece yayını yapan radyoculara 'musallat olan' sorunlu karakterlere Ölümün Sesi (Play Misty For Me, 1971) ve Midnight FM (Simya-ui FM, 2010) filmlerinde de rastlarız. Ölümün Sesi'nde Clint Eastwood'un canlandırdığı Dave Garver, radyoda gece programı yapar. Bir kadın hayranı her programda ondan Eroll Garner'ın Misty şarkısını çalmasını ister. Başta masum görünen bu ilişki, kadın Dave'in hayatında birinin olduğunu öğrendiğinde ve Dave'i takip etmeye başladığında Dave için bir kâbusa dönüşür. Midnight FM filminde de son yayını yapmakta olan bir kadın radyocu bir dinleyici tarafından tehdit edilir. Radyo yayınına devam etmesini isteyen adam, kadının evine kadar girmiş ve kadının küçük kızını aramaktadır.

Radio Silence (2019) filminde ilişki terapisti Jill, yaptığı radyo programında geceleri kadınlarla konuşmakta ve onların sorunlarını dinleyip, onlara yol göstermektedir. Bir gece canlı yayına bağlanan Alexis adındaki bir kadın Jill'e erkek arkadaşıyla yaşadığı sorunlardan bahseder. Jill kadının birlikte olduğu adamdan ayrılması gerektiğini söyler. Bu sözün ardından Alexis canlı yayında silahla intihar eder. Jill olayın etkisinden uzun süre kurtulamaz. Bir yıl sonra yayıncı arkadaşının ricasını kıramaz ve yeniden programa başlar. Yayına bağlanan bir kadının sesi Alexis'e aittir ve Jill'e "rahat uyuyabiliyor musun" diye sormaktadır. Bu gerilim dolu öykü radyoda yayında çıkan bir cümlenin bazen ne kadar önemli olduğunu hissettirir izleyiciye.

Birkaç sözcüğün bazen ne kadar büyük bir felakete yol açabileceğinin bir örneğini Terry Gilliam'ın Balıkçı Kral (The Fisher King, 1991) filminde görürüz. Radyoda dj'lik yapan Jack, bir gün programında yine herkesle alay eder ve yayına bağlanan bir adama, âşık olduğu kadının kendisine yüz vermeyeceğini çünkü dışarıdaki sahate dünyanın ona karşı olduğunu söyler. Telefonu "Tamam" diyerek kapatan adam daha sonra bir restorana gider ve orada bulunan herkesi öldürür. Jack'in hayatı bir anda allak bullak olur. Kendini bütün bu olayların sorumlusu hisseder, işi bırakır ve sefil bir hayat sürmeye başlar. Ta ki yine kendi gibi bir hayat süren Parry

ile tanışana kadar. Parry aklını oynatmıştır, bunun sebebi o katliamda ölenlerden birinin karısı olmasıdır. Balıkçı Kral her şeyi berbat eden bir radyocunun bir şeyleri düzeltme çabasını anlatır.

Radyo sözcüklerle bambaşka bir dünya yaratabilir. Bazen de sık kullanılan sözcükler bir karabasana yol açabilir. Bruce McDonald'ın yönettiği Öldüren Kelimeler (Ponty Pool, 2008) karanlık bir bilim-kurgu öyküsü anlatıyor. Radyo programcısı Grant Mazzy, bir gün canlı yayın sırasında yayına bağlanan insanların anlamsız kelimeleri tekrarlayarak birer zombiye dönüştüklerine tanık olur. Hızla yayılan bir virüs bütün bir eyaleti etkisi altına alır. Bir süre sonra kullanılan bazı sözcüklerin virüsün yayılmasına neden olduğu anlaşılır. Bu virüsü de ortaya çıkaran radyoda sıkça tekrarlanan bazı sözcüklerden başkası değildir.

Görüldüğü gibi radyocuların ön planda olduğu ve öykünün radyocunun yaptığı işe odaklandığı filmler genelde karanlık filmler. Radyonun etkili bir araç olmasının insanları nasıl felakete sürükleyebileceği üstüne pek çok film yapılmış. Bunların dışında daha neşeli filmler de var. Radyolu filmler listesi yapıldığında akla en başta gelen filmlerden Günaydın Vietnam (Good Morning Vietnam, 1987) onlardan biri. Vietnam'da bulunan ABD askerlerine moral vermesi için oradaki radyoda görevlendirilen DJ Adrian Cronauer, her şeyin askeri disiplin içinde yürütüldüğü radyoda kendi tarzını uygulamak ister. Daha ilk yayını Amerikalı askerlere seslenerek değil de "Güüünaydın Vietnam" sözleriyle açınca bir şeylerin eskisi gibi olmayacağı belli olur. Dönemin politikacılarından başlayarak ünlü ünsüz herkese takılır Cronauer. Ve sıkıcı plakları yere fırlatarak rock'n roll çalar: "Güüünaydın Vietnam, bu bir test yayını değil bu tamamıyla rock'n roll".

Dj Cronauer gibi kısa sürede hayran kitlesi oluşturan isimlerden biri de Pump Up The Volume (1990) filmindeki genç dj Sert Harry'dir. Arizona'ya yeni taşınmış olan Mark okulun sessiz öğrencilerindedir ama saat 22.00'de kendi evinde kurduğu korsan radyoyla o bölgeye yayın yapmaya başlar. Programını her akşam Leonard Cohen'den "Everybody Knows" ile açan Mark, ya da programcı ismiyle Sert Harry bir anda bölgedeki gençlerin sevgilisi olur. Tıpkı Cronauer gibi o da lafını sakınmadan konuşunca yöneticilerin tepkisini toplar ama arkasında büyük bir güç vardır: Dinleyicinin gücü.

Straight Talk (1992) Yeşilçam'daki, 'assolist kapris yapınca yerine sahneye çıkan güzel sesli genç kadın' öyküsüne benzer bir konuya sahiptir. Yaşadığı kasabada hiçbir işte tutunamayan Shirlee Chicago'ya gelir ve bir radyo binasında telefonlara bakmaya başlar. O dakikalarda bir psikolog ilk kez radyoya gelecek ve kadın-erkek ilişkilerini yorumlayacağı yeni bir programa başlayacaktır. Psikolog gecikir, Shirlee de o sırada yanlışlıkla stüdyoya girer. Gelenin psikolog olduğunu sanan yapımcılar

onu apar topar yayına alırlar. Shirlee yanlışlık olduğunu açıklamaya çalışır ama kimseyi inandıramaz. Üstelik gelen tepkiler o kadar iyidir ki bir süre sonra yapımcılar gerçeği anlasalar bile Shirlee'ye program yaptırmaya karar verirler.

Şans eseri keşfedilme öykülerinden birine Elia Kazan'ın yönettiği Kalabalıkta Bir Yüz (A Face In The Crowd, 1957) filminde de rastlarız. Gitarıyla şarkılar söyleyen Yalnız Rhodes hapiste tesadüfen orada bulunan radyocu Marcia tarafından keşfedilir ve radyodan televizyona, oradan da siyasete uzanan bir figür haline gelir. Rhodes'un öyküsü konuşkan ve zeki birinin radyo aracılığıyla yükselmesi ve zaman içinde şöhretle birlikte çevresine daha fazla zarar vermesi yolunda ilerler.

Türk sinemasında da radyocuların yer aldığı filmlere rastlarız. Çağan Irmak'ın yönettiği iki film Günaydın İstanbul Kardeş ve Bana Old and Wise'ı Çal bunlardan ikisidir. 1998 yapımı filmlerden ilki televizyon filmi, ikincisi kısa filmdir ve Erkan Can'ın başrolde yer aldığı kısa film nedense daha çok hatırlanır. Filmde Erkan Can, gece yayın yapan dj rolündedir ve film gerçekte düş arasında gidip gelir. Günaydın İstanbul Kardeş ise bir radyoda sunuculuk yapan Alican'la, bankacı Sadenaz'ın aşkını anlatır. Bu filmlerden sonra çekilen Kaybedenler Kulübü (2010) Türk sinemasında 'radyolu' film dendiğinde akla gelen belki de ilk filmdir. Gerçek bir öyküden uyarlanan film, 1990'larda Kent FM'de "Kaybedenler Kulübü" adındaki programı yapan iki kişinin bir anda sahip oldukları şöhreti konu edinir. Yayıncıların doğallığı, dinleyicilerin gözünde onları daha da yüceltir ama aslında ikisi de sahip oldukları bazı olumsuz özelliklerle hem kendileriyle hem de başkalarıyla çatışmaktadır.

3. Filmin Bam Teli Radyo

Bazı filmlerde radyo ya da radyocular doğrudan konunun merkezinde değillerdir ama filmin öyküsünde önemli bir yere sahip olabilirler. İki kez çekilen Jakob'ın Yalanları, bu filmler arasında yer alır. Bir roman uyarlaması olan Jakob'ın Yalanları (Jakob, der Lügner) 1974'te bir Doğu Alman filmi olarak ilk kez çekilir. 1999 yapımı Jakob'ın Yalanları (Jakob the Liar) filminde ise başrolde Robin Williams vardır. Nazi işgali altındaki Polonya'da küçük bir kasabada yaşayan Jakob bir gün Alman askerlerinin bulunduğu yerde radyoda Sovyet askerlerinin Polonya'ya doğru ilerlediğini duyar. Çevresine bunu söylediğinde ona kimse inanmaz çünkü Almanlar radyo dinlemeyi yasaklamış, tüm radyoları toplamıştır. Jakob kimsenin inanmadığını görünce bir radyosu olduğunu ve Almanlardan saklamayı başardığını söyler. Jakob'ın yalanları böyle başlar. Artık her gün sanki radyosu varmış gibi arkadaşlarına güzel haberler verecektir. İki filmin sonu farklı olsa da radyo, umudunu kaybetmiş insanları hayata bağlayan, onlara yaşama gücü veren bir nesne olarak sunulur bu iki filmde de.

Bilindiği gibi Alfred Hitchcock'un 1960'da çektiği Sapık (Psycho) filmi sinema tarihinin klasikleri arasında yer alır. Anthony Perkins'in canlandığı Norman Bates karakteri sinemanın gördüğü en psikopat katillerden biridir. Hitchcock'tan bağımsız olarak filmin devam filmleri çekilir. Serinin dördüncü filmi Sapık IV: Başlangıç'ta (Psycho IV: The Beginning, 1990) Norman Bates, telefonla bir radyo programına katılır ve annesini öldürmesiyle başlayan seri cinayetlerin öyküsünü anlatmaya başlar. Bates aslında pişmandır ama kendine engel olamamaktadır. Stüdyodaki konuk psikolog, sorduğu sorularla onu yayından uzaklaştırır ama radyodaki sunucu Bates'i konuşturmayı başarır. Böylece Bates'in öyküsünü dinleme şansını elde ederiz.

Sevginin Bağladıkları (Sleepless In Seatle, 1993) filminde annesi öldükten sonra, babasının hayata küsmesini dert edinen küçük bir çocuğun bir radyo kanalındaki programı arayarak, babasına sevgili bulmak istediğini görürüz. Bu telefon bağlantısı, baba-oğulun hayatını olumlu yönde değiştirecektir. Zoraki Kral (The King's Speech, 2010) filmi yaşanmış bir öyküden uyarlanır. İngiltere Kralı 6. George 1936'da tahta geçmiştir ama kekemedir. Oysa herkes, Avrupa'da suların gittikçe ısındığı bu dönemde kraldan radyoda bir konuşma yapmasını beklemektedir. Filmde konuşma terapistinin, kralı radyoda kekeleymeden konuşma yapması için eğitime sürecine tanık oluruz. Diktatör (The Great Dictator, 1940) filminde de radyo filmin içinde sık sık karşımıza çıkar. Charlie Chaplin'in hem bir berberi, hem de Tomanya diktatörü Hinkel'i canlandığı filmin sonunda Hinkel'in yerine geçen berber radyodan "barış ve dostluk" mesajı veren etkileyici bir konuşma yapar. Bu üç filmde de radyo öykünün merkezinde yer almaz ama filmin içinde önemli bir role sahiptir.

Bu filmlerden tamamen farklı bir anlatıma sahip olan Radio On (1979) kardeşi ölünce Londra'dan Bristol'e giden bir karakteri anlatır. Fazla konuşmayan karakterin yolculuğunda otomobildeki radyo hep açıktır ve yaşananlar radyoda çalan şarkılar aracılığıyla anlatılır.

Türk sinemasında radyonun yer aldığı unutulmaz sahnelerden ikisi Vizontele (2001) filminde yer alır. Belediye başkanı halkın karşısına çıkar ve televizyonu "radyonun resimlisi" olarak tanıtır. Filmin bir başka sahnesinde ise Yılmaz Erdoğan'ın canlandığı Deli Emin karakteri radyoda "İşte Gidiyorum Çeşmi Siyahım" türküsü çalmaya başladığında, elinde radyo annesinin mezarına koşturur. Soranlara şöyle der: "Anamın en sevdiği türküdür bu. Bazen radyoda çalışıyorlar, ben de dinletmek için koşuyorum fakat bir türlü yetişemiyorum. Ya türkü çok kısadır ya da mezarı uzağa yapmışım."

4. Radyocuların Diğer Öyküleri

Daha önce de söylediğim gibi bazı filmler radyoculara odaklanır ve meslekleri filmin öyküsünde birincil role sahiptir. Bazı filmlerde ise filmin başrol oyuncusu radyocudur ama radyo ya da radyoculuk öykünün içinde çok önemli bir yer kaplamaz. Buna rağmen karakterimiz radyocu olduğu için zaman zaman bu filmlerde radyoya ilgili güzel sözlere rastlayabiliriz. Örneğin *The King of Marvin Gardens* (1972) filminde Jack Nicholson'ın canlandırdığı David Staebler karakteri, ağabeyinin ona haber göndermesiyle, çalıştığı radyodaki canlı yayını bırakır ama yanına ses kayıt cihazını alarak ağabeyiyle buluşmaya, çocukluğunun geçtiği şehre gider. Radyoya uzaktan da olsa program yapmayı sürdürür Staebler. Program için yaptığı ses kayıtlarından biri bugünü anlatır gibidir: "Artık kimse okumuyor. Elveda yazılı söz! Ben de bu formu seçtim, radyoyu. Hayatımı yazmak için."

1949'da çekilen *My Dream Is Yours* filmi Doris Day'in canlandırdığı karakterin radyo yıldızı olma öyküsünü anlatır. Filmde radyo sadece arka planda yer alır ama güzel bir söz yayıncılıkla ilgili ipuçları verir: "Radyo, ne meslek ama! Ara vermezsen bu kötüdür. Ara verirsen, bu daha kötüdür!"

Bana Kendinden Bahset (*Parlez-moi de vous*, 2012) filminde gerçek adını gizleyen ve yaşamında kimseyle diyalog kurmayı başaramamış ama radyodaki programında insanların sorunlarını çözmeye çalışan bir kadın psikoloğu izleriz. İyi Çocuk Johnny (*Nice Guy Johnny*, 2010) filminde sevgilisi, yaptığı mesleği beğenmediği için radyoculuğu bırakmayı düşünen Johnny'yi, Ben Reed Fish (*I'm Reed Fish*, 2006) filminde eski sevgilisi yaşadığı şehre dönünce kafası karışan radyocu Reed Fish'i tanırız. Kazara Koca (*The Accidental Husband*, 2008) filminde ise radyoda sohbet programları yapan Emma'nın, yayına bağlanan bir kadına itfaiyeci sevgilisini terk etmesini söylemesi ve buna sinirlenen itfaiyecinin Emma'yı oyuna getirmesi anlatılır.

Üç politik filmin de yine bu kategoride yer aldığını söyleyebiliriz. Spike Lee'nin yönettiği *Doğruyu Seç* (*Do the Right Thing*, 1989) siyahilerin ağırlıklı olduğu bir mahallede yaşananları anlatır. Bu filmde radyo filmin arka planında yer alır ama henüz filmin başında, dj'in söylediği "Hava durumunu veriyoruz: Hava sıcak. Günün rengi siyah" sözü sanki olacakların habercisi gibidir. Bir süre sonra ortalık iyice gerilecektir. *The Great Man* (1956) filminde ise çok sevilen bir yayıncının ölmesiyle, onun anısına program yapmak isteyen bir radyo muhabirinin yaşadıklarına tanık oluruz. Tıpkı Yurttaş Kane'deki gibi film ilerledikçe ölen yayıncının, hiç de sanıldığı gibi biri olmadığını, aslında pek çok kişinin ondan nefret ettiğini öğreniriz. Film bize medyanın nasıl sahte dünyalar yarattığını gösterir. Bugünün Adamı (*WUSA*, 1970) filminde aslında hiç inanmasa da ABD'de ırkçı bir radyoda çalışan Rheinhardt'ın ortalık hareketlenmeye başladığında tarafını belli etmek zorunda

kalmasına tanık oluruz. Bu filmlerde de radyo ya da radyocular filmde önemli bir role sahiptir ama asıl dert ırkçılık ya da medyanın sahteliği gibi politik mesajları öne çıkarmaktır.

Sonuç: Radyo Düş Görmektir

Bütün bu filmlerin dışında radyonun teknik altyapısını temel alarak yapılmış pek çok filme rastlarız. Radyo dalgaları aracılığıyla dünyayla bağlantı kurmaya çalışan uzaylılar, radyo dalgalarına sızanları konu edinen ABD-Sovyetler Birliği casusluk filmleri ve daha pek çoğu. Hatta Frekans (Frequency, 2000) filminde radyo frekansları aracılığıyla bir tür paralel evren durumu yaşanır ve karakterimiz yıllar önce ölen babasına telsiz aracılığıyla ulaşır. Radyo tekniğini vurgulayan bu filmler ayrı bir yazının konusu olabilir.

Yukarıda bahsedilen 45 ‘radyolu’ filmi düşündüğümüzde radyonun beyazperdede genelde olumlu yansıtıldığını, örneğin televizyon dünyasıyla kıyaslandığında sinemanın radyoya daha sempatik baktığını söyleyebiliriz. Buna rağmen radyocular söz konusu olduğunda radyo, taşıdığı sıcak, samimi kimliğinden zaman zaman uzaklaşır ve yayıncılar başarıyı hazmedememiş ya da başarı için her yolu mubah gören olumsuz figürlere dönüşür. Yine de yukarıda da görülebileceği gibi bu filmlerde olumlu yansıtılan pek çok radyocuya da rastlarız. Bu filmlerin bazılarının müzik yayınlarına odaklandığına tanık olsak da pek çoğu söz ağırlıklı programları öne çıkarır. Bu da aslında radyo yayıncılığında şarkı çalmaktan çok sohbet etmenin ilgi uyandırdığını bize gösterir. En azından sinema dünyası bunlarla daha çok ilgilenmiştir. Yine bu filmlerden yola çıkarak, radyodaki gece yayınlarının beyazperdedeki korku filmleri için biçilmiş kaftan olduğu da söylenebilir. Gece sohbetlerinin kurallardan daha bağımsız, daha az sınırlanabilir olması, gece yayınlarını dinleyenlerin de genelde yalnız insanlar olmaları, gece yayın yapan radyocuları beyazperdede genelde gerilim öykülerinin merkezine yerleştirir.

İster olumlu, ister olumsuz özellikleriyle olsun, sinema radyonun dinleyicilere sunduğu yeni hayatı izleyiciyle buluşturur. İspanyol yönetmen Luis Buñuel sinemayı düşlere benzetir: “Karanlık salona girip filmi izlemeye başladığımızda aslında düş görmeye başlarız.” Yalnızca sesi kullanarak bize çok zengin bir hayal dünyası sunan radyo da bu özelliğiyle sinemaya benzemiyor mu?

*Kurtuluş Özyazıcı, TRT Ankara Radyosu’nda prodüktör olarak görev yapmaktadır.

Kaynakça:

- Perrotta, M. (2008, December). Radioscreens. Radio and cinema in Italy, radio on Italian cinema. The Radio Journal. International Studies in Broadcast and Audio Media, Volume 6, No: 2-3. https://www.academia.edu/2159884/Radioscreens._Radio_and_cinema_in_Italy_radio_on_Italian_cinema (Erişim Tarihi: 28 Ekim 2019).
- RKO Pictures (2019). <https://www.wikizero.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvUktPX1BpY3R1cmVz> (Erişim Tarihi: 28 Ekim 2019).
- Mercury Theatre (2019). <https://www.wikizero.org/index.php?q=aHR0cHM6Ly9lbi53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvTWVvY3VyeV9UaGVhdHJl> (Erişim Tarihi: 28 Ekim 2019).

'Radyolu' Filmler:

- Airheads (1994, Michael Lehmann)
- Anons (2017, Mahmut Fazıl Coşkun)
- Balıkçı Kral (The Fisher King, 1991, Terry Gilliam)
- Bana Kendinden Bahset (Parlez-moi de vous, 2012, Pierre Pinaud)
- Bana Old and Wise'ı Çal (1998, Çağan Irmak)
- Ben Reed Fish (I'm Reed Fish, 2006, Zackary Adler)
- Bugünün Adamı, (WUSA, 1970, Stuart Rosenberg)
- Diktatör (The Great Dictator, 1940, Charles Chaplin)
- Doğruyu Seç (Do the Right Thing, 1989, Spike Lee)
- Fm (1978, John A. Alonzo)
- Gecenin Sesi (The Night Listener, 2006, Patrick Stettner)
- Gizli Noktalar (Private Parts, 1997, Betty Thomas)
- Günaydın İstanbul Kardeş (1998, Çağan Irmak)
- Günaydın Vietnam (Good Morning Vietnam, 1987, Barry Levinson)
- İyi Çocuk Johnny (Nice Guy Johnny, 2010, Edward Burns)
- Jakob'ın Yalanları (Jacob the Liar, 1999, Peter Kassovitz)
- Jakob'ın Yalanları (Jakob, der Lügner, 1974, Frank Beyer)
- Kalabalıkta Bir Yüz (A Face In The Crowd, 1975, Elia Kazan)
- Kaybedenler Kulübü (2010, Tolga Örnek)
- Kazara Koca (Accidental Husband, 2008, Griffin Dunne)
- Kır Evi Arkadaşı (A Prairie Home Companion, 2006, Robert Altman)
- Konuş Benimle (Talk to Me, 2007, Kasi Lemmons)
- Metallica'yı Beklerken (Radio Dreams, 2016, Babak Jalali)
- Midnight FM (2010, Sang Man Kim)
- My Dream Is Yours (1949, Michael Curtiz)
- Öldüren Kelimeler (Ponty Pool, 2008, Bruce McDonald)
- Ölümün Sesi (Play Misty For Me, 1971, Clint Eastwood)
- Pump Up The Volume (1990, Allan Moyle)
- Radio Alice (2004, Guido Chiesa)
- Radio Dayz (Ra-deui-o De-i-jeu, 2008, Gi-ho Ha)
- Radio On (1979, Christopher Petit)

Radio Silence (2019, Philippe Gagnon)
Radioland Murders (1994, Mel Smith)
Radyo Günleri (Radio Days, 1987, Woody Allen)
Radyonun Yıldızları (Radiostars, 2012, Romain Lévy)
Rock'n Roll Teknesi (The Boat That Rocked, 2009, Richard Curtis)
Sapık IV: Başlangıç (Psycho IV: The Beginning, 1990, Mick Garris)
Sevginin Bağladıkları (Sleepless In Seattle, 1993, Nora Ephron)
Sırdaş Radyo (Talk Radio, 1988, Oliver Stone)
Straight Talk (1992, Barnet Kellman)
The Great Man (1956, José Ferrer)
The King of Marvin Gardens (1972, Bob Rafelson)
Uzun Dalga (Les grandes ondes, 2013, Lionel Baier)
Vizontele (2001, Yılmaz Erdoğan, Ömer Faruk Sorak)
Zoraki Kral (The King's Speech, 2010, Tom Hooper)

Radio mikrofonu, 1955